

Тема 1. ПРЕДМЕТ, ОБ'ЄКТ ТА РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ» У ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ З ТУРИЗМУ

План:

1. Предмет та об'єкт дисципліни «Географія туризму».
2. Місце і роль дисципліни у програмі підготовки спеціалістів з туризму.
3. Зв'язок «Географії туризму» з іншими дисциплінами.
4. Головні терміни та поняття «Географії туризму».

1. Предмет та об'єкт дисципліни «Географія туризму».

Географія туризму - дисципліна, що вивчає країни і регіони, які являють інтерес для туризму. Специфічний підхід географії туризму, що відрізняє дану дисципліну від інших напрямів географії, полягає в тому, що її цікавить не комплексне дослідження природи, населення і господарства тієї або іншої країни і не встановлення характеру взаємодії між людським суспільством і географічним середовищем, а вивчення і опис тих особливостей природи, клімату, ландшафту, флори і фауни країни, які роблять її привабливою як туристський об'єкт. Істотне місце в географії туризму займає історико-культурний компонент, оскільки багато країн світу привертають туристів не стільки сприятливим кліматом і красою природних ландшафтів, скільки пам'ятниками історії і культури. У сферу інтересів географії туризму окрім природних і історико-культурних визначних пам'яток входять різноманітні об'єкти і події, які можуть привернути людей з найрізноманітнішими інтересами і потребами, лікувальні, учбові, наукові установи, торговельні центри, спортивні, наукові, святкові заходи, сезонні розпродажі товарів і т.д. Своїм походженням туризм зобов'язаний різноманітності географічних районів світу і прагненням людей з цією різноманітністю ознайомитися. Цілі, види і форми подорожей, а також вибір маршруту тісно пов'язані з певними географічними районами і об'єктами. Таким чином, географічний чинник в туризмі грає ключову роль. Вартість подорожі багато в чому залежить від ряду географічних факторів: відстані, транспортної доступності, наявності і об'єму рекреаційних ресурсів. Географічні чинники, що впливають на туризм, можна розділити на фізико-географічні, економіко-географічні, етнічні і культурно-історичні. Об'єктом вивчення географії туризму є людина, групи людей, суспільство та сфера туризму з усіма можливими взаємозв'язками і взаємовідношеннями між ними. Розрізняють ще й конкретні об'єкти вивчення географії туризму.

З-поміж них — туристична поведінка і ставлення до туризму людини, груп людей, суспільства, туристична діяльність туристичних організацій, туристичні ресурси. Аспект дослідження цієї науки становлять особливості геопросторово-часового розвитку і функціонування як загального, так і конкретних об'єктів географії туризму. Найважливіший метод дослідження в географії туризму геометод, а також низка методів, які використовуються в інших науках (наприклад, картографічні, моделювання, статистичні, соціологічні).

Мета дослідження географії туризму — розроблення оптимальних моделей сфери туризму, зокрема територіально-туристичних систем, обґрунтування та реалізація туристичного районування з метою визначення особливостей туристичних функцій території, прогноз тенденцій зміни цих функцій при трансформації географічного поділу праці у сфері туризму та координації розвитку туризму відповідно до динаміки поступу видів економічної діяльності територіальних господарських комплексів, наукове передбачення, планування оптимального використання соціальних і природних систем туристичних ресурсів.

Отже, йдеться про виявлення територіальних закономірностей та особливостей територіальної організації туризму як комплексу природних, економічних і соціальних явищ, об'єктів.

2. Місце і роль дисципліни у програмі підготовки спеціалістів з туризму.

Місце географії туризму в системі географічних наук визначається предметно-об'єктною сферою та колом завдань, спрямованих на виконання суспільного замовлення. Розширення предметнооб'єктної сфери географії туризму є об'єктивним процесом, відповідним розвитку об'єкту дослідження, що позначилось й на розширенні теоретико-методологічної бази географії туризму в бік збільшення впливу суспільно-географічної складової. Зокрема, дослідження ринку споживача посилює роль географії населення та розселення, а дослідження ринку виробника послуг - географії послуг; питання територіальної диференціації та врівноваження попиту/пропозиції потребують геомаркетингових досліджень і т.д.

Дослідження ринку туристичних послуг - міждисциплінарна географічна проблема, яка може бути ефективно вирішена застосуванням теоретико-методологічного та методичного апарату рекреаційної географії (вчення про ТРС), географії послуг (вчення про територіальну організацію сфери послуг) та географії туризму (закономірності формування туристичних потоків та географія туристичних міграцій).

Сучасний розвиток географії туризму як складової географічного мислення у напрямках, які відображають новітні соціальні орієнтири загальнонаукового процесу, по-перше, свідчать про здатність наукової дисципліни, що безпосередньо відбиває функціонально-змістовну сутність такого складного і багатоаспектного явища як туризм, вчасно реагувати на вимоги модернізації концептуальних аспектів; по-друге, саме ґрунтуючись на цьому, визначає її ключову роль у реалізації синергетичного підходу у формуванні вихідних теоретико-методологічних засад туризмології як цілісного і єдиного у світоглядному відношенні системного розуміння туризму.

3. Зв'язок «Географії туризму» з іншими дисциплінами.

Основними дисциплінами, на які спирається географія туризму, є наступні:

1. Географія - основні поняття географії лежать в основі географії туризму;

2. Картографія - один з основних методів географії. Карта необхідна при плануванні туристичної діяльності;

3. Ландшафтознавство, яке, в деякій мірі, відображає зв'язок природи і суспільства.

4. Екологія - знання екологічних особливостей різних районів Землі дозволить раціонально організувати туристичну діяльність.

5. Природокористування - туризм виступає як одна з форм заощадливого природокористування.

6. Економіка - аналіз прямого і зворотного впливу туристичної діяльності на економіку регіону.

7. Психологія і соціологія - фахівці туристичного бізнесу мають прямий контакт з клієнтами, потенційними туристами, вміння спілкуватися дозволить уміло управляти ситуацією.

Географія туризму в рівній мірі пов'язана з географічними, гуманітарними та технічними науками, зокрема, соціально-економічною історією та архітектурою, рекреаційною географією, етикою та естетикою, географією культури та правознавством, медичною географією та конструктивною географією. Географія туризму тісно пов'язана з такими природничими науками як біологія, екологія, медицина.

4. Головні терміни та поняття «Географії туризму».

Поняття «туризм» почало формуватися з початком масового переміщення значної кількості людей з метою змістовного проведення дозвілля. Нині вже можемо говорити про туризм як про суспільне явище, пов'язане з добровільною тимчасовою зміною місця перебування, ритму і середовища життя, а також безпосереднім контактом із середовищем (природним, культурним чи суспільним).

Це суспільне явище настільки багатогранне, що дати йому єдине точне та повне визначення практично неможливо. У сучасній науковій літературі можемо знайти багато визначень поняття "туризм", що суттєво відрізняються одне від одного насамперед тому, що їх автори розглядають туризм із різних аспектів:

Географія туризму 3 — як особливу форму пересування людей за визначеним маршрутом з метою відвідання конкретного об'єкта або задоволення своїх інтересів і повернення на постійне місце проживання; — як форму розвитку особистості, яка реалізується через соціально-гуманітарні функції (виховну, навчальну, оздоровчу та спортивну); — як форму організації відпочинку, проведення дозвілля; — як галузь господарства, пов'язану з обслуговуванням людей, що тимчасово перебувають поза межами постійного місця проживання; — як сегмент ринку, в якому сходяться підприємства таких галузеві господарства, як транспорт, харчування, готельне господарство, культура торгівля тощо; — як явище, що виходить за межі традиційних уявлень, які асоціюються виключно з відпочинком.

У законі України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. наведено так визначення: туризм — це тимчасовий виїзд (подорож) осіб з постійного місця проживання з пізнавальною, оздоровчою, професійно-діловою, спортивною, релігійною та іншою метою на термін від 24 годин до одного року поспіль, без зайняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування. Отже, туризм — це багатогранне явище, що поєднує економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти, має невичерпний потенціал для постійного прогресу, пов'язане з багатьма галузями економіки, що зумовлює його провідне місце у соціально-економічному житті країн і народів.

Туризм — найдинамічніша сфера людської діяльності, чинник економічного та культурного розвитку, захисту навколишнього середовища та історико-культурної спадщини, міжнародного взаєморозуміння, миру, дотримання прав людини та основних свобод без різниці у расі, статі, мові та релігії.

Туризм — економічне джерело створення нових робочих місць та отримання прибутку, розвитку інфраструктур: промисловості.

Туризм — невід'ємна складова загального міжнародного ринку.

Суб'єкт туризму — це турист, який задовольняє свої рекреаційні потреби та характеризується певними рисами, властивостями і станами (фізіологічними, психологічними, екологічними, економічними, соціальними тощо).

У Законі України про туризм дані такі поняття і терміни. турист - особа, яка здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни, метою на термін від 24 годин до шести місяців. мандрівник - особа, яка здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни, метою на термін від шести місяців. екскурсійна діяльність - діяльність з організації подорожей, що не перевищують 24 годин, у супроводі фахівця-екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, з визначними місцями тощо; туристичні ресурси - сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історикокультурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста; суб'єкти туристичної діяльності - підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, які в установленому чинним законодавством України порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням туристичних послуг; туристична індустрія - сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів; туристичні послуги - послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямованих на задоволення потреб туристів; туристичний продукт - комплекс туристичних послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час його подорожі;

туристський ваучер (путівка) - документ, що підтверджує статус особи або групи осіб як туристів, оплату послуг чи її гарантію і є підставою для отримання туристом або групою туристів туристичних послуг; тур - туристична подорож (поїздка) за визначеним маршрутом у конкретні терміни, забезпечена комплексом туристичних послуг (бронювання, розміщення, харчування, транспорт, рекреація, екскурсії тощо).